
Informacje Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej

Nr 2

czerwiec 2005

Nowy Regulamin BG

W dniu 16 maja 2005r. wszedł w życie nowy *Regulamin udostępniania zbiorów i świadczenia usług Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej*. W regulaminie wprowadzono wiele nowych rozwiązań m.in.:

- zmieniono limity wypożyczeń oraz terminy ważności kart bibliotecznych; limity obowiązują w ramach wszystkich jednostek tworzących Bibliotekę Główną
- wprowadzono dwie nowe kategorie użytkowników: stażysta/stypendysta (obejmuje osoby odbywające staż naukowy na PW lub przebywające na stypendium) oraz osoby wypożyczające za kaucją (mogą to być tylko osoby formalnie nie związane z PW, ale prowadzący w niej udokumentowaną działalność naukową)
- zwiększono limit wypożyczeń do 40 osobom studiującym na dwóch kierunkach
- uregulowano procedurę wypożyczeń z magazynów otwartych
- wprowadzono zasady udostępniania zasobów elektronicznych biblioteki w sieci i stanowiskach komputerowych umiejscowionych w bibliotece

Niemalże w tym samym czasie został podpisany *Cennik opłat*, który wszedł w życie z dniem 24 maja 2005r., z wyjątkiem opłat pobieranych za przetrzymanie wypożyczeń, które planowane są do wprowadzenia od 2 listopada 2005r.

Regulamin dostępny jest na stronie domowej Biblioteki:
http://www.bg.pw.edu.pl/biblprawo/Regulamin_BGPW2005.pdf

(A.P.)

Rada Biblioteczna

18 marca 2005r. odbyło się kolejne posiedzenie Rady Bibliotecznej.

W wyniku jawnego głosowania Rada przyjęła Sprawozdanie Biblioteki Głównej i bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego Politechniki Warszawskiej za rok 2004.

Pozytywnie zaopiniowane zostały wnioski o awans mgr Teresy Perek i mgr Ryszarda Jakubowa na stanowisko starszego bibliotekarza.

Dyrektor Biblioteki Głównej przedstawiła Radzie Projekt zmian w Statucie Politechniki Warszawskiej.

Pełny tekst materiałów z posiedzenia Rady jest dostępny pod adresem:

<http://www.bg.pw.edu.pl/rada/18.03.2005>

(T.S.)

NUKAT

28 kwietnia 2005r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie odbyło się zorganizowane przez Centrum NUKAT spotkanie bibliotekarzy systemowych.

Z Narodowym Uniwersalnym Katalogiem Centralnym aktualnie współpracuje 49 bibliotek z całej Polski. Na przełomie maja i czerwca dołączy do tego grona Biblioteka Narodowa. W wyniku uzgodnień i podpisaniu umów z BN nastąpiło szereg zmian zarówno w strukturze Centrum NUKAT jak i w obowiązujących do tej pory procedurach. Głównym celem spotkania było jednak zapoznanie osób odpowiedzialnych za współpracę z NUKAT ze zmianami jakie zaszły w formacie MARC21 dla rekordu bibliograficznego i dla rekordu KHW. Prezentację formatu MARC21 dla książki przygotowała pani Krystyna Sanetra, autorka książki *Format MARC21 rekordu bibliograficznego dla dokumentu elektronicznego*. Na stronach internetowych NUKAT zamieszczono wszystkie ustalenia oraz materiały szkoleniowe.

Dostęp do obowiązujących przepisów nie jest chroniony hasłem i każdy może się z nimi zapoznać.

<http://www.nukat.edu.pl/nukat/pl/onukat.phtml?id=2>

Oto najważniejsze zmiany jakie zaszły w MARC21 rekordu bibliograficznego dla książki:

Pole 041 Język dokumentu (dla każdego kodu języka powtarza się podpole a)

Przykład:

dawniej Pole 041 \a polengfre

teraz Pole 041 \a pol

\a eng

\a fre

Pole 044 Kod kraju (występuje w rekordach, w których w polu 260 podano więcej niż jedno miejsce wydania; **stosuje się wyłącznie kody krajów, nie prowincji, stanów itd.**)

Przykład:

Pole 044 \a xxu

\a xxk

Pole 260 \a London:

\b Athlone Press ;

\a New York;
 \b Walter de Gruyter,
 \c 2004.

Pole 240 Tytuł ujednolicony (tylko NUKAT)

Pole 245 Strefa tytułu (nastąpiła zmiana pierwszego wskaźnika; wartość 0 oznacza, że w rekordzie nie ma pola 1XX, wartość 1 oznacza, że rekord zawiera pole 1XX, czyli praca posiada hasło główne)

Przykład:

Pole 100 1 \a Bober, Krystyna.

Pole 245 10 \a Słownik ortograficzny języka polskiego /
 \c Krystyna Bober.

Pole 260 Strefa adresu wydawniczego (jeżeli miejsce wydania oraz wydawców jest więcej przejmuje się jedną z nich, a pominięcie należy zaznaczyć skrótem etc. ujętym w nawiasy kwadratowe. Przejmuje się pełną nazwę wydawcy. **Nazwę drukarni i miejsce druku należy obowiązkowo podać w przypadku katalogowania dokumentów polskich wydanych do 1945 roku.** Jeżeli w dokumencie brak daty podaje się z odpowiednim wyjaśnieniem jedną z wybranych dat (distr. ujętym w nawiasy kwadratowe lub cop., i dr. bez nawiasów kwadratowych lub ca, post, ante ujętym w nawiasy kwadratowe itd.)

Przykład:

Pole 260 \a Wrocław [etc.]:

\b Państwowy Instytut Wydawniczy [etc.],
 \c dr. 2005.

Pole 440 oraz 830 Strefa serii (należy stosować podpole n i p zawierające oznaczenie części oraz jej nazwę; do tej pory pola te nie miały zastosowania; zarówno numer jak tytuł stosowane były po kropce i przecinku)

Przykład:

dawniej Pole 440 \a NATO ASI Series. Series C, Mathematics

teraz Pole 440 \a NATO ASI Series.

\n Series C,
 \p Mathematics

Pola 5XX Strefa uwag (Nowe pola 506 Uwaga dotycząca ograniczeń w rozpowszechnianiu, 510 Uwaga dotycząca cytaty bibliograficznej, 590 Informacja o normie)

(M.W.)

SYMPOnet

I. Spotkanie bibliotek współpracujących,

W dniu 9 maja 2005 roku w Bibliotece Głównej PW odbyło się II ogólnopolskie spotkanie bibliotek współpracujących w tworzeniu bazy materiałów konferencyjnych SYMPO. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele 16 bibliotek wyższych uczelni oraz instytutów naukowych.

W trakcie obrad omówiono prace przeprowadzone w ciągu całego roku od poprzedniego spotkania, zaplanowane podczas tamtego spotkania oraz inne prace,

które wykonano ponadto, a które były niezbędne w procesie założonej wówczas modernizacji bazy SYMPO. Szczegółowo omówiono więc proces konwersji z oprogramowania Micro CDS/ISIS do zintegrowanego systemu bibliotecznego Aleph.

Przedstawiono stan obecny – po zakończeniu konwersji bazy. Omówiono zmiany, które zaistniały w sposobie wprowadzania nowych opisów materiałów konferencyjnych. Zmiany te wynikają z konieczności uzyskania opisu maksymalnie zbliżonego do formatu MARC stosowanego w komputerowych systemach bibliecznych.

Zapoznano obecnych na spotkaniu z technicznymi i organizacyjnymi doświadczeniami związanymi z wykorzystaniem w bazie SYMPO opisu bibliograficznego stworzonego dla potrzeb katalogu komputerowego. W Bibliotece Głównej PW opis bibliograficzny materiałów konferencyjnych tworzony jest w katalogu komputerowym (zawiera on wszystkie niezbędne elementy opisu wymagane w bazie SYMPO), a następnie kopiowany do bazy SYMPO przy użyciu filtra przejmującego tylko pola SYMPO.

Zaproponowano kolejne prace modernizacyjne: korekta merytoryczna słownika słów kluczowych nadawanych w bazie SYMPO, utworzenie wersji angielskiej tego słownika, prace nad skanowaniem spisów treści i włączaniem ich do opisów w bazie poprzez zastosowanie procedury rozpoznawania tekstów.

II. Przeprowadzone zmiany

W związku ze zmianami zachodzącymi w działaniu bibliotek w ciągu kilkunastu ostatnich lat, a związanymi z wdrażaniem zintegrowanych komputerowych systemów bibliecznych, których katalogi rejestrowały dokumenty w formacie MARC oraz przystąpieniem bibliotek do współpracy w tworzeniu Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT, Zespół Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej prowadzący bazę SYMPO postanowił zaproponować zmiany w strukturze bazy oraz organizacji pracy w bibliotekach współpracujących. Na spotkaniu, które odbyło się w maju 2004 roku przyjęto deklaracje bibliotek wyrażające zgodę na przedstawioną propozycję. Zmiany dotyczyły oprogramowania, w którym utrzymywana jest baza, oraz jej struktury, a także formatu nadsyłanych danych.

Podjęto wówczas decyzję o zakończeniu utrzymywania bazy SYMPO w postaci isis-owej i przeniesieniu jej w całości do zintegrowanego systemu Aleph (w całości, tzn. wszystkie operacje, takie jak wprowadzanie danych, aktualizacja, korekty itd., są wykonywane w Aleph'ie). Postanowiono zaprzestać utrzymywania kopii bazy w wersji dotychczasowej.

Ustalono że w bazie przeniesionej do Alepha funkcjonować będą równolegle 2 sposoby zapisu danych – wersalikami (poprzedni sposób zapisu danych) oraz małymi i dużymi literami. Bardzo szybko okazało się

jednak, że efektem tego jest konieczność dwukrotnego przeszukiwania bazy – poprzez podanie terminu pisanego wersalikami oraz terminu pisanego już w nowy sposób. Dlatego zapadła decyzja o „przetłumaczeniu” istniejących opisów. Zwiększyła się ilość prac przygotowawczych i koniecznych do przeprowadzenia operacji przeniesienia. W związku z tym czas przystosowania bazy do nowych warunków się wydłużył. Jednocześnie cały czas nadsyłane były opisy i dane wprowadzane na bieżąco. Pod koniec lipca 2004 w zasadzie przestaliśmy przyjmować opisy pisane wersalikami oraz rozpoczęliśmy automatyczne dogrywanie nadsyłanych dopisów sigłów bibliotek i sygnatur (nowy sposób aktualizacji bazy).

Problem przetłumaczenia całej wcześniejszej części bazy, obejmującej wówczas 34,5 tys. rekordów stał się głównym zadaniem. Podjęto się olbrzymiej pracy oraz zamiany wersalików na małe i duże litery oraz spolszczenia polskich słów, wyrażeń i terminów.

Na podstawie dokładnej analizy struktury bazy wyznaczono działania i zasady związane z modyfikacją poszczególnych pól:

– Zamiana wersalików na duże i małe litery
W dokumentach anglojęzycznych, niemiecko-języcznych oraz wydanych w innych językach, tytuły pisane są najczęściej zgodnie z zasadą, iż każdy wyraz rozpoczyna się dużą literą, a następne znaki stanowią małe litery. Z kolei polskie tytuły rozpoczynają się dużą literą a dalej pisane są przeważnie małymi literami. Dla potrzeb konwersji we wszystkich polach tekstowych (za wyjątkiem słów kluczowych) przyjęto jeden wspólny sposób zapisu – ten charakterystyczny dla dokumentów obcojęzycznych.

– Niektóre części mowy (np. spójniki, przyimki, zaimki) oraz określniki występujące w językach obcych (np. a, the, das, die, l') pisane są zawsze w środku tytułu małymi literami. Stworzono więc listę tych terminów.

– Konieczne było przygotowanie wykazu akronimów nazw konferencji oraz innych skrótów pisanych zawsze wersalikami.

– Dodanie znaków diakrytycznych do polskich słów, wyrażeń i terminów.

– Do programu tłumaczącego wprowadzono zestaw polskich słów występujących w komputerowym katalogu Aleph. Posłużył on do analizy tytułów materiałów konferencyjnych.

– Dla potrzeb pola „Miejsce odbycia konferencji” utworzono listę nazw polskich miast z polskimi znakami diakrytycznymi. Została ona wykorzystana również do analizy nazwy miejsca wydania w polu „Dane wydawnicze”.

– Pole „Organizatorzy konferencji” zostało poddane analizie przy pomocy wykazu polskich wersji nazw organizatorów, a pole „Słowa kluczowe” – wykazu ich polskich odpowiedników.

– Przetłumaczono wyrażenia najczęściej występujące w polu „Uwagi” (np. materiały zawierają).

Wszystkie wykazy, oprócz listy słów z katalogu Aleph, przygotowano na podstawie zawartości bazy SYMPO.

Ponieważ jednak żadna automatyczna konwersja nie jest doskonała, niektóre korekty musiały być naniesione ręcznie już w trakcie działania bazy SYMPO w nowej postaci.

III. Doświadczenia techniczne i organizacyjne związane z wykorzystaniem w bazie SYMPO opisu bibliograficznego stworzonego dla potrzeb katalogu komputerowego.

W związku z możliwością importu danych z innych systemów zautomatyzowanych na spotkaniu w 2004 roku zaproponowano modyfikację struktury rekordów katalogów lokalnych w bibliotekach współpracujących polegającą na dodaniu do przyjętego w danym systemie zestawu - pól specyficznych dla bazy SYMPO, takich jak: miejsce odbycia konferencji, kraj, data konferencji, organizator, słowa kluczowe, autorzy oraz siglum i sygnatura. Dodanie dwóch ostatnich elementów upraszcza eksport danych do pliku tworzonego dla potrzeb bazy SYMPO oraz import tego pliku do całej bazy. Nie trzeba poddawać go procedurze uzupełniania w momencie eksportu (dodatkowy program „ściągający” sygnatury z odpowiednich rekordów zasobu) ani specjalnie uzupełniać o siglum w trakcie dogrywania (istnieje możliwość pomyłki).

Ponieważ nie wszystkie zintegrowane systemy biblioteczne umożliwiają definiowanie pól spoza zestawu MARC (pola literowe), do wspomnianych wcześniej celów postanowiono wykorzystać niektóre pola 9XX, nie używane w katalogach lokalnych. Konieczność wypełniania pól dodatkowych wynika z niemożności wyselekcjonowania potrzebnych danych z podstawowego zestawu pól rekordów w formacie MARC w różnych systemach. Mimo wydawać by się mogło jednego formatu (MARC) przyjętego w różnych katalogach komputerowych wciąż niektóre dane podawane są w sposób odmienny (np. organizator konferencji w jednych bibliotekach występuje tylko w polu 245 c, w innych natomiast również w polu 710)

W bibliotekach, które przystąpiły do NUKAT rekordy wypełniane są według reguł uzgodnionych w Centrum NUKAT. Dopiero po skopiowaniu ich do baz lokalnych uzupełniane są o elementy opisu niezbędne w bazie SYMPO.

Tak wypełnione rekordy po wyeksportowaniu w całości są, po zastosowaniu filtra, dogrywane do bazy SYMPO. Filtr został opracowany przy współpracy z firmą Aleph Polska. Umożliwia on pobieranie - przy imporcie rekordu z innej bazy - tylko pól potrzebnych do stworzenia rekordu opisu w bazie SYMPO. Pobierane są

niektóre pola typowo MARC-owe oraz pola 9XX zaprojektowane specjalnie dla bazy SYMPO.

To rozwiązanie pozwala na wyeliminowanie podwójnego opracowywania materiałów konferencyjnych w poszczególnych bibliotekach. Niezbędne są w takim przypadku zmiany organizacyjne (w BG PW już wprowadzono część z nich), polegające np. na nadaniu uprawnień do opracowania rekordów bibliograficznych (np. tylko do pól SYMPO) osobom wprowadzającym do tej pory dane w formacie ISIS - osoby te muszą poszerzyć swoje umiejętności o edycję rekordów we własnych katalogach komputerowych i eksport rekordów do bazy SYMPO. Jednym z możliwych rezultatów tych zmian jest z pewnością uproszczenie obiegu książki w bibliotece i skrócenie czasu opracowania dokumentów zawierających materiały z konferencji, co w efekcie przyspiesza moment udostępnienia użytkownikom poszukiwanej literatury.

Inną zaletą importowania rekordów z katalogów lokalnych jest rozszerzenie charakterystyki treściowej materiałów konferencyjnych o terminy języka haseł przedmiotowych KABA oraz symboli UKD, które będą przejmowane razem z innymi wymaganymi polami.

W BG PW opracowanie materiałów konferencyjnych odbywa się obecnie w następujący sposób:

Pełny opis materiałów konferencyjnych znajdujących się w wydawnictwach ciągłych tworzony jest w Oddziale Czasopism. Osoba wprowadzająca dane z autopsji otrzymała uprawnienia również do wprowadzania do pól SYMPO.

Pełny opis materiałów konferencyjnych znajdujących się w wydawnictwach zwartych tworzony jest w Oddziale Informatyzacji. Osoba wprowadzająca opisy materiałów konferencyjnych z autopsji otrzymała uprawnienia do wprowadzania danych tylko do pól SYMPO.

Rekordy z bazy katalogowej są eksportowane w całości – (wyszukanie tych rekordów następuje na podstawie specjalnie dodanego pola zawierającego datę zakończenia wprowadzania danych do pól SYMPO)

Rekordy importowane są do bazy przy zastosowaniu wspomnianego wcześniej filtra.

Rekordy – opisy, tworzone w BG PW, są systematycznie przenoszone do bazy SYMPO

Ostatnio przeprowadzono pomyślne testy dogrania opisów utworzonych w Bibliotekach: Instytutu Techniki Budowlanej, Politechnice Szczecińskiej oraz Politechniki Białostockiej.

Podsumowanie.: W chwili obecnej:

Baza funkcjonuje tylko na platformie systemu Aleph wszyscy mają dostęp do jej bieżącej wersji (nie utrzymujemy i nie rozpowszechniamy wersji isis-owej)

Wprowadzono znaki diakrytyczne oraz zapis małymi i dużymi literami

Rozszerzono opis rzeczowy materiałów konferencyjnych o terminy klasyfikacji rzeczowej UKD i KABA – UKD jest językiem stosowanym w BGPW – symbole klasyfikacji wraz z opisem bibliograficznym przenoszone są do bazy SYMPO. Przejmujemy je również z innych bibliotek wraz z opisem. Terminy KABA na razie w bazie nie występują – nie dostaliśmy jeszcze opisów z tymi terminami, ale w strukturze bazy jest przewidziane takie pole.

Mniej więcej z częstotliwością 1 raz na tydzień dogrywane są (automatycznie) nadsyłane dopisy sigłów bibliotek i sygnatury.

Biblioteki nadsyłają wciąż rekordy wprowadzone w oprogramowaniu ISIS. Są one konwertowane do postaci umożliwiającej dogranie do Aleph'a

Niektóre biblioteki rozpoczęły nadsyłanie danych w postaci umożliwiającej pominięcie programu ISIS w konwertowaniu danych.

BG PW – wprowadza dane do katalogu w Aleph'ie i przynosi je do bazy SYMPO przy użyciu przygotowanego do tego celu filtra.

Przeprowadzono pomyślne testy związane z przejmowaniem opisów z innych bibliotek posiadających katalogi z Aleph'ie (ITB, Politechnika Szczecińska, Politechnika Białostocka).

Nie udało się na razie uzyskać odpowiedniego formatu danych z bibliotek posiadających inne niż Aleph systemy komputerowe

Planowane prace

Kolejnym etapem modernizacji bazy SYMPO będzie analiza słownika słów kluczowych nadawanych w bazie SYMPO. Konieczna jest kontrola merytoryczna, która skupi się na wyeliminowaniu terminów synonimicznych, odrzuceniu określeń przestarzałych i ewentualnie wskaże konieczność wprowadzenia nowych terminów. Prace te będą prowadzone przy dużym współdziałaniu kilku bibliotek współpracujących.

Zmodernizowany słownik zostanie przetłumaczony na język angielski. Planowane jest bowiem wprowadzenie angielskiej charakterystyki treściowej materiałów konferencyjnych.

Rozpoczęte w zeszłym roku wstępne prace nad skanowaniem spisów treści są kontynuowane i będą związane z ich analizą pod kątem rozpoznawania tekstu w celu wyodrębnienia nazwisk autorów oraz tytułów referatów. Rezultatem tego olbrzymiego zadania będzie w przyszłości automatyczne wprowadzanie do bazy nazwisk autorów oraz, być może, tytułów referatów. Spowoduje to ułatwienie opracowywania dokumentów i rozszerzy znacząco wartość informacyjną opisów bibliograficznych.

(E.M.)

BAZTECH

10 marca 2005r. w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej odbyło się doroczne spotkanie uczestników projektu BAZTECH - bazy danych o zawartości polskich czasopism technicznych (<http://baztech.icm.edu.pl>).

Przedstawiono: sprawozdanie za 2004r. oraz projekt nowego tekstu *Porozumienia* zawieranego przez uczestników BAZTECH, a także analizę wykorzystania bazy. Nowym uczestnikiem porozumienia została Biblioteka Akademii Górniczo-Technicznej. Podkreślono, że w obecnym roku dzięki znacznie wyższym dotacjom finansowym pojawia się szansa na aktualizację danych w bazie oraz zmiany oprogramowania. Naszą Bibliotekę reprezentowały - dyrektor Jolanta Stępiak oraz osoby odpowiedzialne za BAZTECH – Grażyna Komorowska i Mirosława Lewandowska.

11 maja 2005 odbyło się kolejne spotkanie tej grupy tym razem Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy. Dyskutowano nad wyborem koordynatora (pozostał na 12 miesięcy ATR) oraz planem podziału środków na rok 2005. Naszą Bibliotekę reprezentowały - dyrektor Jolanta Stępiak oraz Grażyna Komorowska.

(G.K.)

Kolekcja Elektroniczna Zbiorów Własnych

Na stronie internetowej Biblioteki są już dostępne pierwsze pełnotekstowe reedycje Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych

[\[http://www.bg.pw.edu.pl/elib/index.html\]](http://www.bg.pw.edu.pl/elib/index.html)

Na razie znajdziemy tam dokumenty o charakterze pilotażowym: jeden skrypt PW współczesny i jeden z 1918 r., statut PW z 1915 r. oraz cztery prace stanowiące cenne źródła historyczne z XVIII i pocz. XIX w. (min. *Początki chemii* Jędrzeja Śniadeckiego)

Wszystkie dokumenty były skanowane w rozdzielczości 400 dpi w nowopowstałej pracowni digitalizacyjnej na aparacie Minolta PS7000, a następnie opracowywane informatycznie. Prezentowane są w formatach PDF i HTML z oryginalnymi spisami treści umożliwiającymi nawigację po książce lub stworzonymi sztucznie, lecz odzwierciedlającymi pierwotną strukturę tekstu. Ekranem wyjściowym dla każdego dokumentu jest opis w formacie Dublin Core, odsyłający do opisu w katalogu PW w formacie MARC21. Z kolei katalogowy opis dokumentu elektronicznego odsyła do katalogu centralnego Biblioteki, do opisu dokumentu pierwotnego i ewentualnie do opisów innych wtórników, takich jak CD ROM. W ten sposób katalog alephowski stanowi

zewnętrzną bazę dla Kolekcji. Jesteśmy jedną z nielicznych bibliotek naukowych, które postanowiły rygorystycznie wdrożyć przyjęte niedawno zasady opracowania dokumentów elektronicznych.

W skład Kolekcji wejdą materiały dydaktyczne i komercyjne wydawane przez PW i inne uczelnie, a także cenne dokumenty piśmiennicze tworzące Narodowy Zasób Biblioteczny. Szczególne pierwszeństwo otrzymają prace odzwierciedlające dorobek i dzieje Politechniki Warszawskiej, a zwłaszcza jej organizacji studenckich jako wydawcy skryptów i podręczników. W planach są ponadto niepublikowane wcześniej materiały dydaktyczne oraz programy komputerowe; w fazie wstępnych rozmów - cyfrowe wizerunki eksponatów muzealnych. W ten sposób Biblioteka nasza włącza się do wszechświatowego nurtu udostępniania materiałów na nośnikach cyfrowych, mając równocześnie nadzieję na stworzenie serwisu przydatnego uczącym się i prowadzącym badania naukowe, zwłaszcza z zakresu historii nauki, techniki i przemysłu. Koordynatorem przedsięwzięcia jest Henryk Hollender, przyjmujący wszelkie sugestie i uwagi: tel. 5113; e-mail: hollender@bg.pw.edu.pl

(H.H.)

Konsorcjum IEEE/IEE

16 marca 2005r. w Bibliotece Głównej PW odbyło się ogólnokrajowe spotkanie zorganizowane przez przedstawiciela firmy IHE w celu utworzenia polskiego konsorcjum IEEE/IEE. Prezentację poprowadziła Dyrektor Działu Sprzedaży IEEE - pani Jean Jennings.

W spotkaniu uczestniczyli: Przewodniczący Polskiej Sekcji IEEE - prof. dr hab. Marian P. Kaźmierkowski z Instytutu Sterowania i Elektroniki Przemysłowej na Wydziale Elektrycznym PW oraz przedstawiciele uczelni, które wyraziły chęć przystąpienia do konsorcjum.

Biblioteki zainteresowane uczestnictwem w konsorcjum IEEE/IEE otrzymały testowy dostęp do IEL na okres dwóch tygodni.

Biblioteka Główna PW dokonuje wszelkich starań, żeby powstało konsorcjum bibliotek naukowych. Pozwoliłoby to obniżyć koszty zakupu. Nasi użytkownicy w ramach konsorcjum uzyskaliby dostęp do wartościowych baz danych.

Biblioteka Sekcji posiadająca prawie kompletny zestaw czasopism IEEE od 1980r. jest przekazywana jako depozyt do BG PW i mieści się w Czytelni Czasopism.

Oferta przedstawiona uczestnikom spotkania obejmuje IEEE/IEE ELECTRONIC LIBRARY (IEL), na którą składają się: IEEE Transactions; IEEE/IEE Journals; IEEE Magazines; IEEE Letters; IEEE/IEE Conference Proceedings oraz IEEE Standards.

Pani Jennings przedstawiła kalkulację kosztów zakupu w ramach konsorcjum całego pakietu IEL, czyli:

All – Society Periodicals Package (ASPP)
 POP All Online - Conference Proceedings
 IEEE Standards Online
 IEEE Journals & Conferences
 INSPEC (Subset)
 oraz Archiwa 1988-2003

W drugiej części spotkania odbyła się dyskusja nad sensem i przydatnością zakupu wszystkich modułów wchodzących w skład IEL. Producent zakłada możliwość wyboru poszczególnych baz, z wyjątkiem INSPECA, który stanowi integralną część IEL.

Użytkownicy BG PW już od kilku lat korzystają z dostępu online do wybranych materiałów konferencyjnych (ok. 125 tytułów) w ramach IEEE POP. Proponowana POP All Online obejmuje ponad 450 konferencji.

(I.S.)

Fundusze UE dla bibliotek

21 marca 2005r. odbyło się na terenie Instytutu Biofizyki i Biochemii PAN szkolenie dla bibliotek na temat dofinansowania przedsięwzięć inwestycyjnych w bibliotekach z funduszy Unii Europejskiej. Przygotował je Instytut Doskonalenia Administracji i Biznesu Laudator. Wzięło w nim udział ok. 40 koleżanek i kolegów z całego kraju, z BG PW - Elżbieta Mroczek i Henryk Hollender.

Szkolenie przeprowadzone w postaci ilustrowanego przezroczami wykładu rozpoczęło się od wstępu o wzajemnych relacjach między funduszami, programami, działaniami:

PROGRAM - dokument określający warunki pozyskania środków, w oparciu o który pozyskuje się dofinansowanie z funduszu

FUNDUSZ - środki finansowe

PROJEKT - ujęty merytorycznie zbiór działań mających doprowadzić do określonego celu, czyli do uzyskania dofinansowania

BENEFICJENT/PROJEKTODAWCA - wnioskodawca

Pomoc finansowa, o którą można się ubiegać związana jest z polityką Unii Europejskiej. Ma ona na celu wyrównywanie zasadniczych różnic pomiędzy regionami i promowanie harmonijnego rozwoju całej Unii Europejskiej. Instrumentami Polityki Regionalnej Unii Europejskiej są:

1. Fundusze strukturalne:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego EFRR (tu: Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego ZPORR)

- Europejski Fundusz Społeczny

- Europejski Fundusz Gwarancji i Orientacji Rolnictwa

- Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa

2. Inicjatywy Wspólnotowe np.: Equal, Interreg, Urban, Leader +

3. Fundusz Spójności

Omówiono:

- Program Ramowy Kultura 2000

- Program operacyjny „Promesa Ministra Kultury”

- Program „Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury”

- Program „Promocja czytelnictwa”

Prelegentka omawiała szczegółowo etapy przedsięwzięcia, skupiając się na typowaniu potencjalnych beneficjentów i partnerów oraz skomplikowanych na zasadach przygotowywania wniosków i ich składania. Nie obyło się też bez niezbędnego przykładu sporządzania wniosku do urzędu marszałkowskiego o fundusze ze ZPORR, z wykorzystaniem komputerowego generatora wniosku. Każdy z uczestników otrzymał kopie wszystkich slajdów i omawianych formularzy oraz został zachęcony do zasięgania rady prelegentki w późniejszych poczynaniach. Z wielu zadawanych pytań można wnosić, że nastąpiło pewne oswojenie z tą problematyką, i że jeszcze będzie słyhać o wnioskach złożonych przez biblioteki.

(H.H.)

Wystawa książek zagranicznych

W kwietniu 2005r. odbyła się kolejna Wystawa Wobcojęzycznych Książek Naukowych.

Organizatorem wystawy był Oddział Gromadzenia Książek i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej PW oraz firma A.B.E. Marketing Wydawnictwa Światowe.

Pracownicy naukowcy naszej uczelni mieli po raz kolejny okazję dokonania wyboru tych wydawnictw, które wg ich opinii powinny znaleźć się w zbiorach bibliotek naszej uczelni.

Zakupów książek dokonywała nie tylko Biblioteka Główna, ale również inne biblioteki systemu biblioteczo-informacyjnego oraz osoby indywidualne.

Organizowanie wystaw książek zagranicznych na terenie Biblioteki Głównej, oprócz zaangażowania pracowników BG, wymaga również pomocy pracowników naukowych oraz naszych koleżanek z bibliotek wydziałowych i instytutowych. Jest to jednak sprawdzony sposób współpracy Biblioteki z naszymi użytkownikami. Taki sposób zakupu w sytuacji, gdy nie ma u nas bibliotekarzy dziedzicznych, a rynek księgarski jest stosunkowo ubogi w wydawnictwa wąkospecjalistyczne, dosyć dobrze spełnia swoją rolę.

Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że za książki sprowadzone na Wystawę płacimy znacznie taniej - otrzymujemy rabat i nie ponosimy kosztów transportu.

Książki zakupione na Wystawie przez Bibliotekę Główną będą już wkrótce dostępne dla czytelników.

(A.P.)

Drzwi Otwarte na PW

W dniach 5-6 marca 2005r. Biblioteka Główna uczestniczyła w promocji naszej uczelni wśród tegorocznych maturzystów, tzw. Drzwiach Otwartych Politechniki Warszawskiej. Impreza odbyła się w Dużej Auli Gmachu Głównego Politechniki Warszawskiej. Na tę okazję przygotowane zostały postery i ulotki informacyjne o Bibliotece oraz wystawa książek obrazująca profil naszych zbiorów.

Na stoisku Biblioteki zaprezentowano również pokaz slajdów na temat funkcjonowania systemu biblioteczo-informacyjnego Politechniki Warszawskiej: jego lokalizacji, zasobach, usługach i technologiach informacyjnych.

Zwiedzający najczęściej pytali o możliwość korzystania ze zbiorów Biblioteki Głównej przed otrzymaniem indeksu oraz o dostęp do podręczników, które pomogą im w przygotowaniach do zbliżających się egzaminów wstępnych.

W przygotowanie i obsługę stoiska Biblioteki Głównej zaangażował się zespół pracowników Ośrodka Informacji Naukowej i Oddziału Magazynów i Udostępniania Zbiorów.

(J.K.)

KONFERENCJE I SEMINARIA

System Onelog

16 maja 2005r. na terenie Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie odbyło się seminarium na temat systemu Onelog - zarządzania dostępem do zasobów elektronicznych. Seminarium zostało zorganizowane przez BUW i firmę Info Technology Supply Ltd.

Reprezentant firmy ITS przedstawił podstawowe produkty i funkcje Onelog'a - systemu umożliwiającego dostęp do baz danych, czasopism elektronicznych, a także danych gromadzonych na CD-ROM z jednego miejsca (specjalna przeglądarka) i przy jednym zalogowaniu.

Z ramienia Biblioteki Głównej PW w seminarium uczestniczyły Iwona Socik i Maria Miller.

System oparty jest na Windows 2000/2003 Serwer i Apache; jako wewnętrzna baza służy MySQL, wykorzystywana jest też technologia PHP. Uwierzytelnianie odbywa się przy pomocy niestandardowego języka skryptowego używanego i modyfikowanego wyłącznie przez pracowników ITS (a nie klientów).

Główne zalety systemu Onelog to:

1. umożliwienie automatycznego logowania - użytkownik loguje się tylko raz bez konieczności uwierzytelniania dostępu do poszczególnych baz; wszystkie zasoby ma dostępne w jednym miejscu

2. łączenie z bazami jest bezpieczne, chronione hasłem (przy logowaniu z zewnątrz) i adresami IP (w sieci uczelnianej)

3. uwierzytelnienie użytkowników następuje na podstawie baz użytkowników, takich jak NDS, LDAP czy Active Directory

4. możliwość rezerwacji czasu na komputerze przez użytkownika, a od strony administratora możliwość monitoringu - kto, z czego i kiedy korzysta, a nawet możliwość działań dyscyplinujących użytkownika w rodzaju zawieszania sesji nieaktywnej itp.

5. możliwa integracja z systemami internetowymi takimi jak portale, zintegrowane środowiska biblioteczne itp.

6. produkty:

- przeglądarka Onelog Scripting Browser umożliwiająca łatwy dostęp użytkownikowi, wzorowana na IE

- Onelog Information Portal - internetowy interfejs użytkownika z listą dostępnych zasobów

- MyPC - webkiosk - podgląd stanu komputerów

7. rozbudowany i wygodny system statystyk wykorzystania zasobów, z rozbiciem na poszczególnych użytkowników, ich grupy, adresy IP czy też rodzaje zasobów.

System działał testowo przez 2 miesiące w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej i Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego (obecnie kupiony na rok).

Administracja systemem prowadzona jest zgodnie z założeniami w Ośrodkach Informacji Naukowej. Administrator z Biblioteki Politechniki Wrocławskiej przedstawił doświadczenia z korzystania z zasobów elektronicznych przez użytkowników zdalnych. Z systemu Onelog skorzystało 183 użytkowników: studentów, naukowców i pracowników biblioteki.

Przebadano dostęp z sieci PW, TPSA, Dialog, sieci osiedlowych. Problemy wystąpiły jedynie z sieciami osiedlowymi - zbyt mała przepustowość, niedostępne 2 potrzebne porty niestandardowe (blokowane przez firewall).

Użytkownicy testujący Onelog byli zadowoleni z możliwości dostępu z zewnątrz, administratorzy zaś z obszernych raportów statystycznych.

Nie przetestowano możliwości zakładania własnego menu użytkownika.

Serwer z zainstalowanym Onelog'iem wypożyczony był z ITS z Londynu.

Przedstawiciele Uniwersytetu Śląskiego - informatyk i pracownik OIN - przedstawili doświadczenia od strony administratora i użytkownika z 3 miesięcy korzystania z systemu Onelog. Zaprezentowano łatwy w obsłudze panel użytkownika. Przedstawiono możliwość zakładania własnego menu, podłączania ulubionych linków i aplikacji windows'owych.

Biblioteka UŚ wprowadziła dla użytkowników specjalną kartę, w której każdy korzystający podpisywał zobowiązanie do przestrzegania warunków licencyjnych. Podkreślono, że jest to bardzo istotne ze względu na wysokie kary przy złamaniu jakiegось z warunków umowy np. za udostępnienie hasła osobie nieupoważnionej itp.

Zaprezentowano też panel administratora - również prosty i wygodny w obsłudze.

Z systemu korzystało w Bibliotece UŚ kilkadziesiąt osób.

Obie biblioteki są zadowolone z systemu. Wydaje się, że ze względu na zbyt małą liczbę korzystających w okresie testowym nie jest to jednak reprezentatywna próba.

Dr Kuźmiński z ITS Polska przedstawił na koniec problemy związane z licencjami, przestrzegając przed łamaniem umowy, czyli np. przekraczaniem limitów, udostępnianiem haseł niepowołanym osobom, czy też zasobów po przekroczonym terminie na korzystanie z baz.

Zalety systemu Onelog:

- umożliwienie dostępu do baz z zewnątrz
- integracja dostępu do baz
- możliwość monitoringu
- łatwość obsługi panelu administratora i panelu użytkownika

- wszechstronne i obszerne statystyki

Wady:

- konieczność wprowadzenia dostępu do baz wyłącznie przez Onelog,

jeśli chce się otrzymać faktycznie pełne statystyki wykorzystania dostępu

do zbiorów

- zalecana zasada wprowadzania pisemnych zobowiązań dla wszystkich użytkowników ze względu na kary grożące przy złamaniu warunków licencji

- wysoki koszt (prowadzący seminarium wyjaśnił że możliwe są upusty, założenie konsorcjum bibliotek itp. rozwiązania zmniejszenia kosztów).

(M.M.)

Seminarium projektu Minerva

17 maja 2005r. w Poznaniu odbyło się zorganizowane przez Poznańską Fundację Bibliotek Naukowych seminarium na temat projektu Minerva (Ministerial Network for Valorising Activities in Digitisation) [<http://www.minervaeurope.org>] pt. *Współpraca archiwów, bibliotek, muzeów w tworzeniu polskich zasobów europejskiego portalu kultury*. Seminarium prowadziły pełnomocniczki ministra kultury do spraw projektu: Maria Śliwińska (Biblioteka Uniwersytecka UMK) i Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska (Biblioteka Narodowa). Na sali znalazło się ok. 20 osób reprezentujących biblioteki naukowe, archiwa i muzea, w tym Henryk Hollender z Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej. Obecna była urzędniczka z Ministerstwa

Kultury, zaś Departament Społeczeństwa Informacyjnego Ministerstwa Nauki i Informatyzacji reprezentował koordynator Polskiej Biblioteki Internetowej Michał Bukowski. Dodatkową korzyścią dla wszystkich było otrzymanie broszury Minery *Quality Principles for Cultural Websites: A Handbook* (Jak zapewnić jakość stronom internetowym poświęconym kulturze: podręcznik).

M. Śliwińska przedstawiła listę zadań do wykonania przez Polskę w ramach projektu Minerva oraz nowe przedsięwzięcie - portal kultury MICHAEL, którego stworzenie w latach 2006-2007 ma pochłonać 10% wydatków publicznych na digitalizację. Następnie prof. Mirosław Górny oraz dr Jan Andrzej Nikisch z PFBN scharakteryzowali bieżące prace związane głównie z rozwojem zawartości Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej oraz obsługującego ją oprogramowania dLibra. Krótkie wystąpienia dotyczyły także PBI oraz projektów Calimera (biblioteki publiczne) i Tel-me-mor (biblioteki narodowe).

W czasie dyskusji znalazło się też miejsce na krótką prezentację nowych inicjatyw poszczególnych uczelni lub regionów, takich jak Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa czy KEZW. Zasadnicze wątki dyskusji to zasady organizacji danych katalogowych o dokumentach elektronicznych i rola NUKAT, możliwość wykorzystania dorobku programu Pamięć Świata dla pozyskania polskich zasobów do portalu MICHAEL, przyszłość Biblioteki Wirtualnej Nauki (ICM UW), kryteria jakości i zasady dostępu do zbiorów cyfrowych. Zasadniczym wnioskiem dyskusji było stworzenie do jesieni raportu dla polityków, określającego potrzeby i priorytety digitalizacji dorobku piśmienniczego w Polsce.

(H.H.)

Seminarium na temat digitalizacji archiwów i bibliotek

VII seminarium z zakresu składowania i archiwizacji *Nowe technologie archiwizacji* odbyło się w dniach 19-20 maja 2005r. w Wierzbie.

Przedstawiono nie tylko istniejące technologie archiwizacji i kierunki rozwoju, ale także problemy organizacyjne i prawne występujące w procesie digitalizacji archiwów i bibliotek. W ramach prezentacji pokazano „inteligentne rozpoznawanie obrazów”, archiwizacje danych rozproszonych, możliwości nowoczesnych skanerów i oprogramowania do digitalizacji bibliotek i katalogów. Najbardziej interesujące wykłady i prezentacje tematycznie dotyczyły normalizacji informatycznych systemów archiwalnych, możliwości pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych na digitalizację oraz nowych możliwości technicznych w procesie digitalizacji.

W seminarium uczestniczyły Grażyna Kiwała i Maria Miller z Ośrodka Informatyzacji BG.

W prezentacji „Nowe możliwości w digitalizacji bibliotek i katalogów” Grzegorz Janczewski (DDP)

przedstawił możliwości nowoczesnych skanerów: APT Bookscan 200 (Kirtas) i skanery dzielowe Bookeye. Skaner Kirtas - w pełni automatyczny, sam przesuwający strony z wydajnością 1200/godz., skanujący w monochromie i w kolorze, stosujący technikę kołyski, w której układana jest książka. Kołyska utrzymywana jest w polu widzenia kamery. Strony przesuwane są automatycznie, a dodatkowe „łapki” przytrzymujące uniemożliwiają powstawanie krzywizn. Zastosowane jest światło fluorescencyjne, zimne, pozwalające skanować cenne i delikatne dzieła. Jeden taki skaner wykonuje pracę 6-7 skanerów dzielowych klasycznych, a obsługa sprowadza się praktycznie do włożenia dzieła do kołyski. Dołączone oprogramowanie pozwala na korekty, skalowanie, obróbkę .xml. Koszt: 150 tys. \$.

Przedstawiano też skanery dzielowe Bookeye, wiele opcji, od prostego z 1 źródłem światła do skanera z 2 źródłami światła, kołyską, działającego bez komputera jako urządzenie samodzielnie wpięte do sieci LAN.

Oprogramowanie i usługa docWORKS (firmy CSS) zapewnia pełną digitalizację dzieł, ocr, podział strukturalny. Otrzymuje się pliki *.pdf z podziałem dzieła zgodnie ze strukturą (tytuł, rozdziały), zakładkami, wyszukiwarką.

Teresa Szymorowska (Książnica Kopernikańska) w wykładzie „Możliwości pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych” przedstawiła możliwości uzyskania środków już istniejące (projekty realizowane IKONK@, e-TEN, Euridice, Minerva, Calimera, e-Content) i projekty planowane. Dwa nowe projekty to: wchodzący od czerwca Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (dofinansowanie 85%, a przy promessie Ministerstwa Kultury dla bibliotek nawet całkowite) i Norweski Mechanizm Finansowy. Możliwe jest też finansowanie projektów z funduszy strukturalnych w ramach np. rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego (minimalny grant - 1 mln euro.) Z funduszy strukturalnych korzysta już m.in. Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa.

Trzy zasadnicze problemy przedstawione w wykładzie ”Normalizacja informatycznych systemów archiwalnych” jako wiodące przy procesie normalizacji to:

- długotrwałe przechowywanie dokumentów cyfrowych
- zarządzanie wielką ilością danych
- sprawne indeksowanie, wyszukiwanie i dostęp

Kwestia normalizacji zasobów okazuje się problemem bardzo rozbudowanym w związku ze znaczną ilością formatów i parametrów używanych do różnych celów i sytuacji. Jeśli chodzi o normalizację obrazów cyfrowych, to najczęściej używane formaty to: TIFF, JPEG i DjVu.

Przy różnych dodatkowych parametrach technicznych (sprzęt, rodzaj i natężenie użytego światła)

praktycznie nie istnieje uniwersalny standard zapisu, który mógłby stać się normą dla systemów archiwalnych. Autor wykładu uważa jednak, że normalizowanie jest możliwe, ale musi mieć ono inny, funkcjonalny i celowy charakter.

Proponowane normatywne typy digitalizowanych dokumentów:

1. Cyfrowe odwzorowanie treści
2. Cyfrowe odwzorowanie dokumentu (z zachowaniem cech formalnych np. rodzaju papieru)
3. Cyfrowe kopie dokumentu (pełne zastąpienie oryginału)

Propozycja przyjęcia terminologii typów dokumentów w rodzaju A012 itp.

W aparacie technicznej indeksacji (przestrzeń nazw) - propozycje przyjęcia standardu w rodzaju:

- 250 znaków w nazwie
- max. 10 folderów i podfolderów
- w nazwie - małe litery, alfabet łaciński, wybrane znaki specjalne

Autor postulował potrzebę powstania krajowego normatywu oraz wprowadzenia numeru identyfikującego w rodzaju: xxxxxx_Yzzz_os.roz

xxxxxx = numer ewidencyjny

Yzzz = kategoria materiału

os = oznaczenie strony lub innej jednostki dokumentu

roz = rozszerzenie nazwy (tiff, jpg, html, pdf)

proponowany format pełnego adresu pliku:

http://host/zasoby/xxxxxx_Yzzz_os.roz

W przypadku metadanych opisujących zawartość cyfrowych zasobów stosowane normatywy to Dublin Core czy MARC.

Jako przykład interfejsu, czyli sposobu komunikacji z użytkownikiem, rzadko zresztą postrzeganego jako element podlegający normalizacji, autor podał OPAC, podkreślając jego prostotę i ograniczenie do niezbędnych elementów.

Protokoły komunikacyjne służące do udostępniania zdigitalizowanych zasobów to TCP/IP i (z protokołów wyższego rzędu) HTTP, FTP, Z39.50.

Autor zalecił podejście dwutorowe do normalizacji informatycznych systemów archiwalnych, czyli uporządkowanie przestrzeni nazw i dostęp na poziomach podstawowych nie wykluczające stosowania bardziej zaawansowanych aplikacji i interfejsów. Zaznaczył, że stosowanie normatywów nie oznacza podejścia formalistycznego, a bardzo ważną kwestią jest ocena sposobu korzystania z zasobów i ustalenie docelowego odbiorcy.

W wykładzie „Prawne problemy udostępniania zbiorów cyfrowych w bibliotekach” prof. Mirosław Górny omówił kwestie praw autorskich osobistych i majątkowych w odniesieniu do bibliotek i archiwów. Przedstawił też zagadnienia stosowania technicznych

środków zabezpieczających przed udostępnianiem, zwielokrotnianiem lub rozpowszechnianiem utworu. Wg Art. 79 ust. 3 ustawy o prawie autorskim zabezpieczanie przed kopiowaniem publikacji w bibliotekach cyfrowych może być usuwane zgodnie z prawem, jeśli użytkownik eksploatuje utwór w ramach prawnie dozwolonych (np. dozwolony użytek osobisty). W literaturze prawnej przepis ten jest mocno krytykowany, jako wprowadzający odpowiedzialność karną za działania nienaruszające praw autorskich, a do tego niezrozumiale sformułowany.

W trakcie dyskusji panelowej omawiano problemy technologiczne, organizacyjne i prawne w procesie digitalizacji archiwów i bibliotek. Poruszono takie kwestie jak:

- utworzenie programu koordynującego digitalizację bibliotek i podział zadań w celu uniknięcia powielania tych samych zasobów. Padły też głosy przeciwnie, że krajowa koordynacja jest rzeczą nierealną, a ze względu na różnorodność stosowanych środków technicznych i przyjętych zasad digitalizacji każdy dokument elektroniczny jest pozycją niepowtarzalną.

- digitalizacja jako zapis najwierniejszy dokumentów, którym grozi zniszczenie i związany z tym problem: czy kopia cyfrowa jest nową jednostką?

- nowa rzeczywistość cyfrowa - zdigitalizowane zbiory będą wymagały kolejnych konwersji na nowocześniejsze nośniki

- sprawę selekcji materiałów, szczególnie w archiwach

- kwestie prawa autorskiego, szczególnie w odniesieniu do bibliotek dydaktycznych

- przeszkody w digitalizacji bibliotek np. koszty, gremia decydujące itp

(M.M.)

Digitalizacja zbiorów bibliotecznych

Krajowemu Zjazdowi Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich zwykle towarzyszy konferencja specjalistyczna. W tym roku wybór padł na problematykę wytwarzania materiałów cyfrowych. Konferencja *Digitalizacja zbiorów bibliotecznych* odbyła się w dniach 3-4 czerwca 2005r. w Bibliotece Narodowej.

Program konferencji znajduje się w portalu EBIB: http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/konferencja_digitalizacja_program.html. Organizatorzy zapowiedzieli publikację materiałów konferencyjnych.

Bibliotekę Główną PW reprezentował Henryk Hollender, który otworzył konferencję referatem *Od dorywczej dygitalizacji do cyfrowego bibliotekarstwa*. Autor skoncentrował swą uwagę na specyfice dygitalizacji w warunkach niedokończonej retrospektywnej konwersji; akcentował też potrzebę planowego publikowania w Internecie materiałów wytwarzanych w ramach skanowania.

Do tego ostatniego wątku nie nawiązywali jednak referenci reprezentujący Bibliotekę Narodową, choć

przedstawili oni bogatą paletę działań polegających na cyfrowej archiwizacji zbiorów BN. Nie było też zadaniem konferencji szczegółowe przedstawienie stanu i potrzeb bibliotek polskich w zakresie dygitalizacji. Te dane bowiem przyniesie raport opracowany na podstawie kwestionariusza rozesłanego przez BN.

W tej sytuacji problematykę konferencji zdominowali referenci z kręgu Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej, przedstawiając szczegółowo rozwój oprogramowania dLibra i obsługiwaną przez nie Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej oraz problem trwałości dokumentów cyfrowych. Interesująco wypadła też prezentacja przygotowywanej do otwarcia Akademickiej Biblioteki Cyfrowej z oprogramowaniem VIRTUA. Stanowiąc będzie ono kontynuację zbioru e-książek Akademii Górniczo-Hutniczej, ten zaś był jednym z najważniejszych wzorców naszej Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych. Zaproszono też mniejsze biblioteki (Zielona Góra, Cieszyn), które prowadzą własne przemyślane programy dygitalizacji. Dyskusja była krótka i niemrawa, a podsumowanie - mało wyraziste. Konferencja spełniła jednak swoje zadanie - była przeglądem inicjatyw dygitalizacyjnych i stanowisk na temat zadań dygitalizacji.

(H.H.)

Tradycja i nowoczesność bibliotek akademickich

To temat przewodni ogólnopolskiej konferencji naukowej, która się odbyła w Rzeszowie i Czarnej w dniach 1-3 czerwca 2005r. Konferencja zorganizowana przez Bibliotekę Uniwersytetu Rzeszowskiego zgromadziła około 100 uczestników z całej Polski. Głównym punktem pierwszego dnia konferencji było zwiedzanie nowego budynku Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego. Na 14 tys. m² powierzchni zostały rozmieszczone nowoczesne magazyny, wygodne stanowiska pracy dla pracowników i użytkowników. Zautomatyzowany system wypożyczania książek oraz ich transport, 50 stanowisk komputerowych pozwala zaspokoić potrzeby użytkowników.

Dalsza część obrad odbyła się w centrum konferencyjnym w Czarnej, miejscowości położonej 130 km od Rzeszowa.

Tematyka konferencji obejmowała m in. miejsce i rolę biblioteki akademickiej w strukturze i systemie naukowo-dydaktycznym uczelni, rolę zawodu bibliotekarza i pracownika informacji, tradycyjne i nowoczesne źródła informacji, wykorzystanie ich w sposób tradycyjny i nowoczesny, sposoby zabezpieczania zbiorów i pomieszczeń w nowoczesnych budynkach.

Więcej informacji na temat konferencji na stronie www.univ.rzeszow.pl/biblioteka/relacja/index.html

Pracownicy Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej, na konferencji przedstawili dwa referaty: Olga Giwer: *Selekcja zasobów w bibliotekach akademickich jako element polityki gromadzenia i*

kształtowania zbiorów i Jan Zaleski: *Systemy zabezpieczeń zbiorów i pomieszczeń w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej*.

Wcześniej przysłane referaty przez autorów zostały wydane w formie drukowanej i elektronicznej, co pozwoliło na skondensowane wystąpienia referentów, i w ten sposób zaoszczędzony czas przeznaczony mógł zostać na dyskusję.

(J.Z.)

PREZENTACJE

System skanowania DigiBook

22 marca 2005r. w siedzibie firmy Xteam odbyła się prezentacja skanera DigiBook, przeznaczonego do skanowania starodruków i dokumentów unikatowych.

Skaner DigiBook służy do cyfrowej obróbki cennych dzieł przy zachowaniu wszelkich wymagań ochrony i przestrzeganiu wytycznych IFLA dotyczących dopuszczalnej ekspozycji starodruków i delikatnych dzieł na światło. Spełniając te wymogi zapewnia jednocześnie wysoką jakość uzyskanego obrazu.

Urządzenie to pozwala na skanowanie nie tylko książek, gazet i map (wymienny blat do dużych obiektów), ale również niewielkich eksponatów w rodzaju porcelany czy monet. Skanowanie odbywa się bezdotykowo (bez szyby) przy użyciu przesuwającej się kamery.

Oprogramowanie BookRestorer umożliwia utworzenie struktury dzieła czy skonstruowanie nowych kolekcji tematycznych.

Ze względu na wysoką cenę (250-350 tys. zł) jest stosunkowo niewiele instalacji systemu DigiBook na świecie. Instalowany jest w bibliotekach, archiwach i muzeach oraz firmach specjalizujących się w usługach skanowania. W Polsce takich skanerów na razie jest tylko 3. Jeden z nich używany jest od 2 lat w Bibliotece Narodowej.

(M.M.)

Cambridge Scientific Abstracts

4 kwietnia 2005r. odbyła się prezentacja nowej platformy udostępniania baz Cambridge Scientific Abstracts - CSA Illumina poprowadzona przez przedstawicieli firmy. W spotkaniu uczestniczyli pracownicy Biblioteki Głównej i bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego PW.

CSA Illumina oferuje dostęp do ponad 100 baz danych pełnotekstowych i bibliograficznych opracowywanych przez CSA i jej partnerów. Oferta ta jest skierowana do bardzo zróżnicowanych użytkowników instytucjonalnych - od niewielkich organizacji po potężne kampusy uniwersyteckie i liczne konsorcja.

W bazach indeksowane są: czasopisma, prace naukowe, patenty, materiały konferencyjne, książki

Ponadto przedstawiciele firmy CSA zaprezentowali tworzony przez siebie i dostępny na platformie CSA Illumina serwis bibliograficzno-abstraktowy Technology Research Database,

W skład TRD wchodzi następujące bazy danych:

- CSA Materials Research Database with METADEX
- CSA High Technology Research Database with Aerospace
- CSA Engineering Research Database

W zależności od elektronicznych zasobów informacyjnych biblioteki i związanych z tym praw dostępu oraz dzięki mechanizmom hiperłączy istnieje możliwość dotarcia do pełnego tekstu publikacji

Biblioteka Główna otrzymała testowy dostęp do TRD do 17 czerwca 2005r.

(I.S.)

ISI Emerging Markets

25 kwietnia 2005r. w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej odbyło się szkolenie z możliwości wyszukiwawczych bazy danych ISI Emerging Markets. Serwis oferuje informacje dotyczące rynków ok. 60 rozwijających się krajów Europy Środkowej i Wschodniej, Azji, Ameryki Łacińskiej, Afryki oraz Bliskiego Wschodu. Baza indeksuje ponad 9 tys. publikacji z zakresu ekonomii, finansów i polityki (także publikacje w jęz. polskim). Serwis umożliwia korzystanie z pełnych tekstów artykułów prasowych i agencyjnych, sprawozdań finansowych spółek, raportów branżowych, notowań giełdowych, statystyk. Zaprezentowano szereg opcji wyszukiwawczych zawartych w bazie, posłużono się przykładami, wskazując sposoby zawężenia tematu. Wiele publikacji zawartych w bazie ma też archiwum. Użytkownik bazy dysponuje przyjaznym interfejsem w języku polskim. Serwis oferuje wiele funkcji wyszukiwawczych, możliwość drukowania danych i przesłania ich drogą elektroniczną.

W spotkaniu o charakterze szkoleniowym wzięli udział bibliotekarze BG PW, bibliotekarze sieci oraz pracownicy naukowcy z Kolegium Nauk Społecznych. Niestety mimo zawiadomienia przedstawicieli Kół Naukowych PW, biblioteki Szkoły Biznesu oraz Instytutu Organizacji i Zarządzania na Wydziale Inżynierii Produkcji, nikt nie wziął udziału w spotkaniu, chociaż dane zawarte w bazie ISI Emerging Markets na pewno są przydatne na kierunkach studiów związanych z biznesem i zarządzaniem.

(G.K.)

Wizyta w Exeter

W dniach 6-8 kwietnia 2004r. pracownicy Biblioteki Głównej - dyrektor Grzegorz Płoszajski i Anna Tonakiewicz przebywali w Bibliotece Uniwersyteckiej w Exeter. Zaproszenie zostało wystosowane przez dyrektora

Biblioteki Alisdaira Patersona. W grudniu 2004r. był on gościem naszej Biblioteki i prowadził wówczas ze swoim zastępcą Martinem Myhillem zorganizowane przez Bibliotekę Główną PW międzynarodowe seminarium *Innowacje w europejskich bibliotekach akademickich*. Już wtedy obie strony podjęły rozmowy na temat ewentualnej współpracy opartej na programie LEONARDO.

Uniwersytet w Exeter w jego obecnym kształcie ustanowiono w roku 1955, ale historia działalności edukacyjnej sięga połowy XIX stulecia. Obecnie jest to średniej wielkości uczelnia w Anglii, kształcąca około 15 tysięcy studentów. Budynki uniwersyteckie związane z różnymi wydziałami i kierunkami studiów zlokalizowane są w dwóch kampusach i w niedawno otwartej filii Uniwersytetu w Kornwalii.

Biblioteka Uniwersytecka mieszcząca się w Kampusie Głównym podzielona jest na dwie części: The Old Library i The Main Library. W starym budynku przechowuje się i udostępnia zbiory specjalne. Są wśród nich inkunabuły, starodruki i inne cenne kolekcje z XIX i XX w. (m.in. listy Agaty Christie do wydawcy). Bill Douglas Center for History of Cinema & Popular Culture mieszczące się w tym budynku pełni rolę Muzeum Kina i posiada bogate zbiory i ekspozyty związane z historią i prehistorią kina. W The Old Library wydzielono też, liczącą ponad 30 tys. vol. kolekcję książek i czasopism arabskich, z której korzystają głównie studenci arabistyki i innych kierunków orientalnych.

Biblioteka Główna (The Main Library) funkcjonuje w nowym, oddanym do użytku w 1983r. budynku, gdzie na trzech kondygnacjach przewidziano ponad 500 miejsc dla użytkowników ze swobodnym dostępem do książek i czasopism na każdym piętrze oraz do nowszych zbiorów specjalnych. Bogata kolekcja zbiorów audiowizualnych liczy ponad 7 tys. nagrań, 120 tys. slajdów, także kasety VHS i DVD, mikrofilmy i mikrofiszki. Tutaj też znajduje się jedna z największych kolekcji amerykańskiej muzyki jazzowej i bluesowej.

Na parterze przy głównym wejściu do Biblioteki wydzielono przestrzeń, która pozostaje stale otwarta (24 godz/dobę, 7 dni w tygodniu). Są to trzy sale (Cluster Rooms) wyposażone w 74 stanowiska komputerowe, dostępne dla posiadających kartę identyfikacyjną zarejestrowanych użytkowników.

Nasi gospodarze przygotowali program, w którym uwzględnili zgłoszone wcześniej wszystkie nasze sugestie i zainteresowania. Była więc okazja do zapoznania się nie tylko z biblioteką i jej działalnością, lecz także z kadrami bibliotekarzy i ich doświadczeniem zawodowym. Zorganizowano dla nas Seminarium z udziałem bibliotekarzy dziedzinowych. Wymiana informacji i późniejsza dyskusja była sposobnością do poznania charakteru obu uczelni i bibliotek. Rozmowy toczyły się wokół oczekiwań użytkowników, sposobu gromadzenia zbiorów i metod ich opracowania. Także spotkania z

bibliotekarzami dziedzinowymi, poznanie specyfiki ich pracy było ciekawe, bowiem w Polsce ta tak bardzo potrzebna grupa bibliotekarzy nie ma wciąż formalnego statusu. Podczas kolejnego spotkania, zorganizowanego w sali szkoleń (Seminar Room) mówiliśmy o możliwościach rozwoju zawodowego dla bibliotekarzy, o grupie bibliotekarzy prowadzących szkolenia użytkowników, o formach szkoleń dla użytkowników i promocji usług informacyjnych.

Zainteresowano nas także metodami służącymi do badania poziomu i efektywności usług bibliotecznych i informacyjnych (wg programu LibQual) oraz przedstawiono formy współpracy lokalnej i regionalnej w zakresie poprawy usług informacyjnych.

Wizyta, która odbyła się w bardzo serdecznej i gościnnej atmosferze, zakończyła się rozmową na temat podjęcia współpracy opartej na wspólnym projekcie, który dotyczyłby rozwoju zawodowego kadry bibliotecznej, podniesienia poziomu usług informacyjnych we własnym środowisku jak również we współpracy z innymi uczelniami (interaktywne programy szkoleniowe dla użytkowników, dokształcanie kadry zajmującej się szkoleniem użytkowników.

(A.T.)

Wizyta w Niemczech i Holandii

Z inicjatywy Biblioteki Głównej Politechniki Krakowskiej w dniach od 19 do 24 maja odbył się wyjazd szkoleniowy do Niemiec i Holandii. Jego celem było zapoznanie się z rozwiązaniami architektonicznymi i organizacyjnymi w kilku najnowocześniejszych bibliotekach naukowych w Europie. Uczestnicy mieli okazję zwiedzić: Deutsche Bibliothek we Frankfurcie, Niedersächsische Staats-und Universitätsbibliothek w Getyndze oraz Bibliothek Technische Universiteit w Delft.

Zawodowy charakter wycieczki nie ograniczał możliwości poznania walorów turystycznych odwiedzanych miast. Obraz nowoczesnych bibliotek uzupełniany był impresjami z wędrowek po starych uliczkach Frankfurtu, Getyngi, Delft i Amsterdamu.

Dla naszej biblioteki skrzętnie zbierały materiały i rejestrowały wrażenia Alicja Potocka i Hanna Zdunek. Zachęcamy do lektury pełnej relacji z tej imprezy w wersji elektronicznej biuletynu.

Deutsche Bibliothek powstała w 1947 r. Na mocy traktatu unifikacyjnego z 1990r. razem z Deutsche Bibliothek w Lipsku (1912) oraz Deutsches Musikarchiv (1970) tworzy narodowe bibliograficzne centrum informacyjne oraz pełni funkcję biblioteki narodowej. Jej zbiory tworzą następujące kategorie dokumentów publikowanych od 1945r.: wszystkie publikacje wydawane w Niemczech, niemieckojęzyczne wydawane

za granicą, wszystkie niemieckojęzyczne publikacje przetłumaczone na obcy język i wydane za granicą oraz wszystkie obcojęzyczne publikacje dotyczące Niemiec (Germanica). Szczególną wartość historyczną i źródłową ma kolekcja drukowanych niemieckojęzycznych prac emigrantów z lat 1933-45. Ulokowana w osobnym, zabezpieczonym magazynie, udostępniana jest tylko w specjalnej czytelni. Działalność biblioteki w zakresie gromadzenia zbiorów określa obowiązująca w Niemczech zasada nakładająca na wszystkich wydawców obowiązek bezpłatnego dostarczenia do Deutsche Bibliothek 2 egz. każdej publikacji. Dotyczy to tradycyjnych publikacji na papierze, mikrofilmów, nagrań dźwiękowych, wydawnictw elektronicznych. Obecnie zbiory biblioteki liczą około 8 mln. vol. Dostęp do nich określają dwa czynniki: forma prezentacji (tylko na miejscu) oraz cennik usług. Kartoteczka roczny kosztuje 36 EUR, miesięczny 10EUR, dwudniowy 3EUR.

Struktura przestrzenna biblioteki, jej konfiguracja określają formę oraz styl świadczonych usług. Obecny gmach zaprojektowany został przez niemieckiego architekta Arata Kaisera i pełni funkcje biblioteczne od 1997r. Jest to wielofunkcyjna otwarta przestrzeń, w której umieszczono: 800 tys. zbiorów w bezpośrednim dostępie (w tym dominuje kolekcja bibliografii narodowej i specjalistycznej), wypożyczalnię ze stanowiskami komputerowymi, czytelnię multimedialną z 45 stanowiskami (w tym 2 dostosowane do osób niepełnosprawnych - komputer z dużymi czcionkami i drugi z alfabetem Braille'a), 300 miejsc w czytelni z zagwarantowaną bezpłatną dostępnością do 450 baz. W części zamkniętej znajdują się pracownie, wynajmowane centrum konferencyjne z 370 miejscami, pokój posiedzeń dyrekcji biblioteki, pokój obrad. Magazyny zajmują powierzchnię 18 tys. m² i ułożone są na 5 kondygnacjach. Transport książek jest zmechanizowany. Specjalna konstrukcja szynowa zawieszona pod sufitem pozwala na bezkolizyjny ruch wózków. Podobne rozwiązania stosuje u nas Biblioteka Jagiellońska. Specjalne pomieszczenia dla pracowników magazynów, zaprojektowanie świetlika z zielenią, obowiązkowe przerwy co 2 godz., mini zaplecze kuchenne, odzwierciedlają stosunek do higieny pracy wobec 280 pracowników zatrudnionych w bibliotece. Odpowiednie warunki klimatyczne dla pracowników i zbiorów gwarantują stosowane 3 systemy: pełna klimatyzacja w magazynach i serwerowni, system wieczornej wymiany powietrza w czytelniach oraz tradycyjnie otwierane okna w pracowniach.

Niedersächsische Staats-und Universitätsbibliothek Göttingen powstała w 1734r. i była pierwszą w historii bibliotekarstwa nowoczesną biblioteką, w której gromadzona literatura naukowa była systematycznie opracowywana i udostępniana. Dzisiaj jest jedną z największych bibliotek w Niemczech i główną biblioteką

Uniwersytetu Göttingen i Akademii Nauk. Jest jednym z ogniw programu centralnych bibliotek narodowych - gromadzi i zabezpiecza druki niemieckie z XVIII wieku. Posiada także największą kolekcję literatury angielskiej z tego samego okresu. Jej strukturę tworzą: biblioteka główna oraz niezależne finansowo biblioteki instytutowe. Posiada ponad 5,5 mln vol., 1.400 mikrofilmów, 16 tys. tytułów czasopism, 13 tys. manuskryptów, 3.100 inkunabułów, 220 tys. map, ponad 300 baz danych (online i CD-ROM). Duża część zbiorów jest zdigitalizowana. W nowym budynku zbudowanym w 1993r. na powierzchni 25 tys. m² przygotowano dla czytelników 600 miejsc w czytelniach oraz wolny dostęp do 1.300 książek i czasopism. Cechą wyróżniającą tę bibliotekę jest fakt otwarcia dla użytkowników części magazynów z dostępem do ponad 800 tys. vol., głównie monografii i czasopism. W częściach magazynów udostępnionych użytkownikom przygotowano stanowiska do pracy indywidualnej. Charakterystyczną cechą wielopoziomowej sali bibliotecznej jest usytuowanie w jej centralnej części katalogów kartkowych. Mimo, że 90% zbiorów znajduje się już w bazie komputerowej nie zrezygnowano z tego źródła informacji. Należy przyznać, że ten tradycyjny element dawnej biblioteki dobrze komponuje się z jej współczesnym wizerunkiem.

W 2002r. biblioteka otrzymała tytuł biblioteki roku. Wyróżniono ją za inicjowanie i wzorową współpracę w ramach międzynarodowych projektów oraz podkreślono jej wyjątkowe zasługi w łączeniu historycznego dziedzictwa biblioteki ze współczesną technologią.

Bibliothek Technische Universiteit Delft jest wszechnicą wiedzy technicznej i informacji naukowej w całej Holandii. Wspomaga edukację i badania naukowe w ramach uniwersytetu oraz świadczy usługi w dziedzinie nauk stosowanych w skali całego kraju. Gromadzi: książki elektroniczne i drukowane, periodyki elektroniczne i drukowane, CD-ROMy, mikrofilmy. Zbiór książek wzrasta średnio o 8 tys. rocznie i są to głównie wydawnictwa z dziedziny nauk technicznych i biologicznych. Biblioteka posiada około 630 tys. vol., w tym 53 tys. w wolnym dostępie, 1000 książek elektronicznych, 8 tys. czasopism (w tym około 5 tys. elektronicznych pełnotekstowych), 130 bazy danych, w tym 3 własne (Marna, Shipdes, Absis). Obecnie w bibliotece rozpoczął się czas zmian strukturalnych. Biblioteki wydziałowe mają być przekształcone w osobne dla każdej dziedziny wirtualne centra wiedzy, zarządzane przez bibliotekarzy dziedzinowych. Od 2003r. priorytetem biblioteki jest stworzenie e-biblioteki i pełne przekształcenie zbiorów drukowanych w kolekcje elektroniczne.

Biblioteka w nowym gmachu o pow. 15 tys. m² funkcjonuje od 1998 roku. Jest to futurystyczny budynek, przykryty dachem, pokrytym zielenią i zwieńczony oszkloną kopułą w kształcie stożka. Dzięki łagodnej linii

dachu przypominającej zbocze góry, budynek wykorzystywany jest także w celach rekreacyjnych. W zimie jest trasą narciarską, w lecie podobnie jak ogrody Uniwersytetu Warszawskiego, służy do wypoczynku i nauki. W otwartej wewnętrznej przestrzeni zlokalizowano wszystkie działania i funkcje biblioteczne. Dla czytelników przygotowano 500 miejsc i 220 komputerów. W części stożka, który stanowi dominujący element wnętrza umieszczono miejsca do cichej pracy, tylko szklana szybą oddzielono pomieszczenie (Szklana Sala) z pełnym dostępem do Internetu. Oryginalnym elementem aranżacji wnętrza są regały, nawiązujące linią do dawnych sal bibliotecznych. Dzięki nowoczesnej konstrukcji i materiałom, mimo rozmiarów, nie przytłaczają, a wręcz odwrotnie wprowadzają element nostalgii, ocieplają i łagodzą aurę tworzoną przez stal, aluminium i szkło.

Wszystkie prezentowane biblioteki są architektoniczną projekcją współczesnej wizji bibliotekarstwa. Wspólną ich cechą jest otwarta wielofunkcyjna przestrzeń, w której wydaje się zanikać odrębność miejsc i zadań. W nowej aranżacji sali zaczyna dominować zasada przenikania sfer świadczenia i konsumpcji usług bibliotecznych. We wszystkich odwiedzanych bibliotekach codzienną rzeczywistość kreowaną przez czytelników i pracowników wypełniała cisza.

(H.Z.)

Wystawa Hobbystów

W dniach 12-14.04.2005r. w Filii PW w Płocku odbyła się IX wystawa *Hobbyści wśród studentów i pracowników SNTiS PW*. Biblioteka była jej współorganizatorem.

Prezentowano na niej kolekcje monet, banknotów, aparatów fotograficznych, książek, malarstwa, grafiki, malarstwa na szkle, rzeźb, fotogramów, staroci itp.

Wystawa odbywa się zawsze w tzw. Sali Okrągłej w Bibliotece. Uroczyste otwarcie poprzedziły przemówienia i występy artystyczne.

(A.O.)

Przypominamy:

bieżące informacje podajemy sukcesywnie na stronie domowej Biblioteki Głównej

<http://www.bg.pw.edu.pl>

Zachęcamy do czytania informacji zawartych w EBIBie:

<http://ebib.oss.wroc.pl/>